УДК 331

ПЕРСПЕКТИВНІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

В. С. Кузнєцов,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності «Міжнародні економічні відносини»,
навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., професор. Т. В. Кузнєцова

Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна

У статті розглянуто основні перспективні моделі розвитку потенціалу підприємства, визначено параметри моделювання розвитку потенціалу та встановлено обмежуючі фактори щодо вибору окремих видів моделей розвитку.
Ключові слова: потенціал, управління потенціалом, розвиток потенціалу, перспективні моделі розвитку, параметри моделювання, обмеження.

The article examines the main promising models of potential development, defines the parameters of potential development modeling, and establishes limiting factors regarding the selection of certain types of development models.
Keywords: potential, potential management, potential development, prospective development models, modeling parameters, limitations.

Управління економічним потенціалом промислового підприємства вважається ключовим фактором для раціонального використання ресурсів і ефективної діяльності виробничої системи. Навіть у випадку, коли компанії мають подібний потенціал, їх результати діяльності можуть відрізнятися. Ця різниця в результативності пояснюється різним рівнем точності орієнтації системи. Іншими словами, ефективна система керування економічним потенціалом підприємства забезпечує більшу цінність результату при однакових умовах, оскільки вона дозволяє інтегрувати економічні процеси на підприємстві та адаптувати їх до внутрішніх закономірностей господарської діяльності. Формування такої системи відображає здатність підприємства організовувати процеси формування потенціалу, а також проводити аналіз поточного стану, моделювання розвитку та визначення оптимальних шляхів його використання [1].

Проблемі ефективності використання та управління потенціалом підприємства приділено увагу такими вченими, як Абалкін Л. І., Білоусов Р. А., Горбунов Е. П., Ігнотовський П. А., Клейнер Г. Б., Краснокутська Н. С., Лукінов І. І., Марушков Р. В., Мочерний С. В., Олексюк О. І., Петренко Л. А., Рєпіна І. М., Федонін О. С. та багато інших.

Враховуючи ступінь наукової розробки даної проблеми та її актуальність, метою дослідження є проведення аналізу існуючих моделей розвитку потенціалу підприємства та розробка ефективних управлінських рішень для встановлення перспективних моделей управління потенціалом підприємства.

Тому важливе завдання у дослідженні належить встановленню основних параметрів моделі управління та визначенню основних особливостей розвитку потенціалу за різних змін параметрів.

Напрям майбутнього розвитку потенціалу підприємства визначається на основі розуміння його ретроспективних тенденцій з точки зору прогнозованих змін внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Тому, обираючи потенційну модель розвитку на майбутнє, слід виходити з необхідності компенсації негативних тенденцій і посилення позитивних [2].

Найбільшими перспективами подальшого розвитку характеризуються ті підприємства, функція потенційного зростання яких має найвищий показник кривизни. Водночас, про серйозні недоліки у системі управління свідчить значний розрив між рівнем розвитку потенціалу та його реалізацією. Низький показник кривизни функції розвитку потенціалу разом з високими темпами його використання свідчить про наближення до вичерпання потенціалу, що потребує рішучих управлінських заходів для його стимулювання.

Тому для моделювання розвитку потенціалу підприємства за основу можна взяти наступні параметри:

- початковий розмір і просторово-часові координати потенціалу (позначається графічно точкою);
- імпульс розвитку, який визначається ретроспективними тенденціями розвитку та використання потенціалу, що в сукупності характеризують тип розвитку потенціалу (графічно позначається вектором);
- обмеження розвитку, встановлені на основі прогнозу майбутнього операційного середовища компанії (графічно представлене асимптотою);
- напрямок управління розвитком, визначений керівництвом підприємства (графічно – вектор);
- цільовий результат, що характеризує розмір і просторово-часові координати майбутнього потенціалу (позначено графічно крапкою).

Можна виділити такі перспективні моделі розвитку потенціалу підприємства [3]:

1. Модель розвитку потенціалу компанії в цілому;
2. Компенсаторна модель розвитку потенціалу компанії;
3. Оптимізація моделі розвитку потенціалу компанії;
4. Стимулююча модель розвитку потенціалу компанії.

Відповідно до визначених моделей, процес управління розвитком потенціалу підприємства має базуватися на принципах оптимізації, компенсації та стимулювання. Розкриємо ці принципи та визначимо перспективи (наслідки) їх дотримання в управлінні розвитком:

- принцип компенсації: накопичений потенціал є умовою збільшення компанією обсягів виробництва та продажів. Невикористання наявних можливостей з максимальною ефективністю може призвести до деградації потенціалу, як системи;
- принцип оптимізації: завжди існує найкраще поєднання ресурсів, факторів і умов діяльності компанії, здатне забезпечити оптимальний розвиток її потенціалу;
- принцип стимулювання: успішне (прибуткове) виробництво та реалізація продукції компанією створює необхідні умови для інвестування в підвищення її потенціалу. Відсутність адекватних заходів щодо розвитку потенціалу в поєднанні з посиленням його використання може призвести до вичерпання потенціалу.

Система управління потенціалом підприємства повинна базуватися на поєднанні та використанні всіх вищевказаних принципів, однак при реалізації компенсаційної, оптимізуючої чи стимулюючої моделі головним має бути відповідний принцип.

Важливо відзначити, що може бути корисним поєднання різних моделей у системі управління для різних напрямів потенційного розвитку одного підприємства. При цьому слід враховувати можливість отримання позитивного синергетичного ефекту в управлінні при

застосуванні моделей з близькими векторами розвитку та негативного ефекту, якщо вектори розвитку протилежно направлені.

У системі управління потенціалом є логічна послідовність еволюції моделей протягом життєвого циклу підприємства, яку можна представити у вигляді ланцюжка: «компенсаційна – оптимізуюча – стимулююча модель», і яка є результатом виконання наведених вище принципів компенсації, оптимізації та стимулювання. Зазначена послідовна зміна потенційних моделей управління заснована на економічному законі спадної віддачі. Зі збільшенням розміру потенціалу заходи, спрямовані на його подальше розширення, потребують все більшого обґрунтування, а управлінські акценти щодо збільшення потенціалу повинні зміщуватися на розробку та впровадження заходів з покращення його використання.

Враховуючи закон спадної віддачі і поняття життєвого циклу потенціалу, можна сформулювати першочергові обмеження щодо вибору моделі (компенсаційної, оптимізуючої чи стимулюючої) [4]:

- моделі призначені для розвитку потенціалу підприємств, ретроспективні тренди яких мають яскраво виражений характер і можуть бути віднесені до одного з визначених нами типів розвитку; у разі неможливості ідентифікації типу розвитку на основі ретроспективного аналізу, застосування моделей має бути обмежене окремими управлінськими заходами в загальній системі управління потенціалом, тоді як рекомендовані загальні показники потенційної ефективності розвитку можуть бути використані для моніторингу;

- неможливість правильного прогнозування зовнішнього середовища, пов’язана переважно з ринковою нестабільністю та заходами державного регулювання, підвищує ризик подальшого нарощування потенціалу, а отже, накладає обмеження на використання моделі стимулювання;

- обмеження можливості залучення додаткових факторів і ресурсів для потенційного розвитку (наприклад, для молокопереробних підприємств це, насамперед, обмеження сировини) набувають особливої актуальності для великих компаній, що знижує для них актуальність моделі стимулювання;

- обмеження для сезонних виробництв: сезонність галузі вимагає наявності потенційних резервів для збільшення виробництва влітку; і, зокрема, компенсаційна модель (оскільки вона спрямована на забезпечення більш високого рівня використання потужностей) повинна враховувати ці застереження;

- моделі призначені для використання компаніями, які вже вийшли за межі нарощування власного потенціалу, тобто вже мають певний потенціал і використовують його;

- у випадку, коли підприємство (або його окремий бізнес-напрямок) знаходиться лише на стадії становлення і модель розвитку його потенціалу не може бути визначена через відсутність власної динаміки розвитку, її можна змоделювати на основі аналізу діяльності іншої компанії з порівняльними параметрами, внісши відповідні модифікації.

Постійний моніторинг тенденцій і своєчасна корекція або зміна моделі можуть запобігти непродуктивному використанню зусиль компанії для розвитку власного потенціалу. Як напрямок подальших наукових досліджень можна визначити дослідження галузевої специфіки реалізації зазначених моделей розвитку потенціалу підприємства.

1. Касьянова Н. В. Потенціал підприємства: формування та використання. 2-ге вид. перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2013. 248 с. **2.** Теоретичні основи забезпечення якості прийняття управлінських рішень в умовах європейської інтеграції : монографія / М. М. Новікова, Н. О. Кондратенко, М. В. Боровик та ін. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 335 с. **3.** Кулакова С. Ю., Міняйленко І. В. Потенціал і розвиток підприємства : навч.-метод. посіб. до самостійного вивчення дисципліни для студентів. Полтава : ПолтНТУ, 2017. 197 с. **4.** Петренко Л. А. Обґрунтування перспективної моделі розвитку потенціалу підприємства. *Збірник наукових праць КНЕУ*. К. : ЦУЛ, 2008. С. 527–535.